

ЗМІСТ

ФОНЕТИКА

Karl-Heinz Best

Zur Gesetzmäßigkeit der Vokalquantität im Deutschen.....3

Володимир Кушнерик

До проблеми фоносемантизму в сучасних європейських мовах . 14

ЛЕКСИКОЛОГІЯ

Марія Ткачівська

Прикметники поведінки в сучасній німецькій мові20

Леся Гладкоскок

Сполучуваність прикметників зі значенням „темний”
в англійській мові.....26

Маріан Божеску

Лексико-семантична сполучуваність копулятивних
інхоативних дієслів *grow, get, fall, turn, come, take* та *go*
в сучасній англійській мові.....44

Олеся Бурдейна

Компонентний аналіз семантичної структури етнолексеми ..56

СИНТАКСИС

Юлія Мельник

Поліпредикативне ціле: від формально-граматичної
організації до семантичної моделі.....63

Олександр Лопатюк

Суб'єктивний оцінно-прагматичний компонент ірреальних
умовних конструкцій (на матеріалі сучасної німецької мови).....79

Валерій Богдан

Критерії розрізнення приєднувальних конструкцій
і споріднених синтаксичних одиниць85

Андрій Кусяк

Парентетично розширені текстові сегменти
в романі Еліаса Канетті „Засліплення”97

КРИТЕРІЇ РОЗРІЗНЕННЯ ПРИЄДНУВАЛЬНИХ КОНСТРУКЦІЙ І СПОРІДНЕНИХ СИНТАКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ

Здійснено порівняння структурних, семантичних і комунікативно-прагматичних особливостей приєднувальних конструкцій і парцельованих речень на матеріалі різножанрових текстів сучасної англійської, української та російської мов. Запропоновано критерії розрізнення приєднувальної конструкції та парцельованого речення.

Ключові слова: приєднання, приєднувальний сполучниковий засіб, приєднувальна конструкція, базове висловлення, приєднувальна частина, парцельоване речення.

Осуществлено сравнение структурных, семантических и коммуникативно-прагматических особенностей присоединительных конструкций и парцелированных предложений на материале разножанровых текстов современного английского, украинского и русского языков. Предложены критерии различения присоединительной конструкции и парцелированного предложения.

Ключевые слова: присоединение, присоединительное союзное средство, присоединительная конструкция, базовое высказывание, присоединенная часть, парцелированное предложение.

The paper focuses on the comparison of structural, semantic, communicative and pragmatic features of adjoining constructions and parcelled sentences on the material of the texts belonging to different genres in Modern English, Ukrainian and Russian. The criteria for dissociation of the adjoining construction from parcelled sentence are offered.

Key words: adjoining, adjoining conjunction, adjoining conjunction, base utterance, adjoined part, parcelled sentence.

Знов писати про процедуру розрізнення одиниць тексту спонукають намагання ототожнити складні синтаксичні одиниці: приєднувальну конструкцію (далі – ПК) і парцельоване речення (далі – ПР), що і визначає актуальність даної статті. Метою роботи є аналіз схожих і відмінних рис в організації ПК і ПР, а також уточнення критеріїв їх розмежування. Об'єкт дослідження становлять ПК і ПР, а предмет – структурні, семантичні та прагматичні

так і позитивного значення, наприклад: (7) „*Danke, gleichfalls, so sagt man doch? Ohne Sie hätte ich den Wagen stehen lassen und laufen müssen*“ [3, с. 141] – героїня твору висловлює вдячність співрозмовнику за те, що він підвіз її на своєму автомобілі. Відповідно до часового плану консеквента експлікована обставиною умова належить до минулого часу і виражає задоволення мовцем реально існуючою ситуацією. Оцінку ситуації як бажану надає порівняння зі змальованою в наслідковій частині антиситуацією, що містить негативну ОПП. Отже, реально існуючий стан справ експлікує позитивну оцінку мовця.

Ірреальні умовні конструкції належать до мовних об'єктів, функціонування яких значною мірою контекстуально обумовлене, а характерною особливістю виступає здатність містити у собі суб'єктивний оцінний компонент, який формує мовець у момент творення висловлення. Цей компонент – оцінна прагматична пресупозиція – є свого роду ключем, за допомогою якого адресат має можливість правильно інтерпретувати висловлення, зробивши заплановані адресантом висновки. Визначення значення ОПП базується на знанні обома учасниками мовленнєвого акту екстралінгвальних даних, а сам процес визначення полегшується через набуття ОПП лише крайніх, часто емоційних, оцінок автора висловлення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Bieler M. Der Mädchenkrieg / Manfred Bieler. – Hamburg : Hoffmann und Campe Verlag, 1975. – 591 S.
2. Böll H. Ansichten eines Clowns / Heinrich Böll. – München : Deutscher Taschenbuch Verlag GmbH „and“ Co. KG, 1997. – 282 S.
3. Cormann M. Die Männerfängerin / Marte Cormann. – München : Wilhelm Heyne Verlag, 2001. – 300 S.
4. Meyer-Scharffenberg F. Die Jahre mit Per / Fritz Meyer-Scharffenberg. – Berlin : Buchverlag der Morgen, 1973. – 407 S.
5. Schrobsdorff A. Die kurze Stunde zwischen Tag und Nacht / Angelika Schrobsdorff. – München : Deutscher Taschenbuch Verlag GmbH & Co. KG, 1978. – 509 S.
6. Seligmann R. Der Musterjude / R. Seligmann. – München : Deutscher Taschenbuch Verlag GmbH „and“ Co. KG, 2002. – 393 S.
7. Wagner R. K. Pragmatik der deutschen Sprache / Klaus R. Wagner. – Frankfurt am Main ; Berlin ; Bern ; Bruxelles ; New York ; Oxford ; Wien : Lang, 2001. – 495 S.

особливості даних споріднених одиниць текстового рівня та критерії їх розрізнення. Матеріал дослідження представлено ПК і ПР із сучасних різножанрових текстів на матеріалі англійської, української та російської мов.

ПК – двокомпонентна текстова одиниця, поділена зовнішнім розділовим знаком на дві частини – автосемантичне базове висловлення (далі – БВ) та синсемантичну приєднувальну частину (далі – ПЧ). Причому ця друга частина (ПЧ), яка оформлена окремим реченням, з'єднується з першою за допомогою приєднувального сполучникового засобу, омонімічного підрядному або сурядному (далі – СЗ), який і зумовлює легкість синтаксичного виділення ПК [7; 15]. Під ПР розуміють синтаксичну універсалію мовлення, „яка базується на розділенні цілісного речення (холоніму) на декілька ізольованих висловлень, що відокремлюються один від одного графічно і просодично” [32, с. 4]. Незважаючи на значну кількість праць, присвячених приєднуванню й ПК [5; 6; 22; 24], навіть у дослідженнях останніх років продовжується ототожнення ПК із ПР [32; 42], а також ПК з її другим компонентом (ПЧ) [21, с. 11].

Стосовно ПК і ПР існує низка полярних поглядів: а) невизнання існування ПР взагалі [33, с. 23-24]; б) невизнання приєднування й ПК взагалі [10]; в) ототожнення ПК із приєднуванням [32, с. 12, 18; 41, с. 8]; г) визнання і ПК, і ПР із висуненням критеріїв розмежування цих зовнішньо ізоморфних текстових одиниць [17; 26; 29; 34; 38]. В основі такого розмаїття думок лежать деякі спільні риси, притаманні ПК і ПР: 1) двокомпонентний склад із фіксованим порядком частин (автосемантична + синсемантична); 2) інтонаційна розірваність; 3) значуща пауза; 4) експресивне виділення другої частини (приєднаної або відділеної).

Але ці дві одиниці експресивного синтаксису принципово відрізняються одна від одної. Парцеляція (розділення, розчленування вже готового висловлення) – це зворотний процес по відношенню до приєднування, тобто в ПК її ПЧ незаплановано додається до БВ, а в ПР парцеляція виводиться за його межі, формально стаючи синтаксично окремим, але фактично залишаючись членом ПР.

Науковці шукали різні шляхи диференціації ПК і ПР. Деякі вважають приєднування явищем статичного аспекту речення, яке належить до одного з типів логіко-граматичних відношень, а парцеляцію – комунікативно-функціонального, пов'язаного з

комунікативним членуванням [3, с. 27-29]. На думку Г.Н. Акімової, приєднування як граматична категорія становить певну одиницю в мові, а в мовленні може бути й не бути розчленованою [1, с. 27-29]. Дана концепція була підтримана І.Ф. Прияткіною [31, с. 45] і А.П. Сковородниковим: статичність приєднування як граматичної категорії знаходить свій прояв у граматичному значенні (додаткового повідомлення) і власній граматичній формі. Парцеляція – прояв динамічного аспекту речення, стилістичний прийом (виокремлення частини висловлення у самостійну структуру) [37, с. 119-125]. Але практично всі синтаксисти, які посилаються на вищезгадану концепцію проф. Белошапкової, змушені визнати відсутність чіткої демаркаційної лінії між приєднуванням і парцеляцією в межах таких параметрів, як „статичність” і „динамічність” [32, с. 7].

Іншим підходом було розмежування ПК і ПР з точки зору опозиції мова/мовлення: ПК вважалась мовним явищем, а ПР – мовленнєвим (розмовним), тобто її варіантом (нерозчленованого в мові речення) [26, с. 67; 39, с. 81-84]. Ця спроба не була вдалою, оскільки були зроблені практично протилежні висновки. На думку деяких дослідників, в усному мовленні не буває інтонаційного розчленування складного речення, а навпаки, з'єднання кількох синтаксичних структур у єдину комунікативну – складнопriєднувальне речення (ПК – у нашій термінології. – В.Б.), а ПР – це реалізація усномовного явища приєднування на письмі [19, с. 33-35]. Інші дослідники слушно заперечують проти цього, наводячи як структурні (мовні), так і динамічні (мовленнєві) параметри ПК, закріплюючи за нею статус одиниці мовно-мовленнєвої [34, с. 24, 26-27, 45].

При дефінуванні других компонентів цих складних структур більшість синтаксистів головним критерієм вважає можливість їхнього вкладання або невикладання в зміст попередньої автосемантичного БВ. ПР вважається явищем оборотним: достатньо усунути довгу паузу (замінити крапку перед парцелятом на „нульовий” або кому) – і відособлений компонент відновлюється як член речення або предикативної одиниці. ПК традиційно відмовляли в праві злиття її складових на тій підставі, що ПЧ не може бути ні членом речення, ні предикативною одиницею, оскільки вона семантично (на відміну від парцелята) має не вкладатися в попереднє речення [27, с. 36-37; 35, с. 42-43].

Погоджуючись з тим, що ПЧ у ПК не має якихось параметрів, які б вказували на її приналежність до членів речення або предикативних одиниць, вважаємо за необхідне виступити проти критерію вкладання/невкладання як головного при розмежуванні близьких за формально-синтаксичною структурою текстових одиниць – ПК і ПР [2, с. 56-57; 39, с. 81-82]. На нашу думку, цей критерій дуже суб'єктивний і базується на багатстві уяви, вмінні фантазувати. Одній людині підкреслені частини в нижченаведених прикладах здадуться такими, що вкладаються в зміст попереднього БВ (з урахуванням контексту), іншій – ні. Наприклад:

1. *Smau. Where the future is present* (Newsweek).

2. *A million lives, Pol had said. And mine. A million and one. Because I was going to survive* (A. Hall).

А оскільки „аналіз зв'язку між реченнями, заснований на недостатньо об'єктивних критеріях, приводить до спірних і непереконливих змістових інтерпретацій приєднування” (тут і далі переклад з російської мови на українську наш. – В.Б.) [9: 77], то нам потрібні більш „вагомні” аргументи при розрізненні ПР і ПК. І таким вагомим, формально вираженим критерієм ми вважаємо приєднувальний СЗ.

Упродовж довгого часу більшість дослідників визнавала тільки непередбачуване приєднування, яке формується в процесі мовлення [19, с. 33-35] або одразу після нього [8, с. 275; 36, с. 385]. Частини такого приєднування В.В. Виноградов називав семантично „зрушеними” відносно одна одної [12, с. 576-577]. Сполучникові моделі такого плану можна умовно прирівняти до складнопідрядних речень із непередбачуваним, необов'язковим зв'язком. Але існують і такі речення, в яких поєднання частин передбачуване (обов'язкове або факультативне), тому було б цілком виправданим спробувати знайти подібні моделі на більш високому ієрархічному рівні – текстовому. Спостереження показали, що такі одиниці існують. Традиційний підхід до визначення „приєднаних речень, як таких ... що не мались спочатку на увазі” був рішуче засуджений І.А. Поповою, яка зазначила, що у літературно-книжній мові „і неумисність умисна, заздалегідь розрахована ... вона – засіб, особливий спосіб вираження думки” [30, с. 377]. Тому не дивно, що цілим рядом мовознавців

була визнана можливість існування не тільки вільного (непередбачуваного) приєднування, але й передбачуваного, а також двох відповідних класів ПК [12, с. 581; 17, с. 22-24; 34, с. 48-49].

Ми пропонуємо такий підхід до проблеми розмежування ПР і ПК: 1) ПР розуміється тільки як безсполучникове членування речення (пор. [23, с. 7]); 2) укладання / неукладання в зміст попереднього речення не може бути головним через його суб'єктивність [16, с. 6]. Саме цей критерій і призводить до плутанини в дефініції залежного компонента ПК і ПР; 3) СЗ має сильні приєднувальні властивості в тексті й не парцельне висловлення на частини, а поєднує їх: „Сполучники можуть уживатися і в іншій функції: тоді вони не з'єднують ті чи інші елементи в одне ціле, а лише приєднують їх до попереднього” [42, с. 96]. Ці анафоричні СЗ завжди синсемантичні й у тексті з'являються не випадково. Вони не мають членувальних властивостей у межах складного речення, а на предикативні відношення нерідко накладається приєднування [35, с. 95]; 4) перш за все до уваги треба брати не трансформаційні можливості ПК і ПР, а комунікативне завдання відправника повідомлення, яке може бути визначене тільки в контексті; 5) у формальному плані структура ПК більш тяжіє до предикативної одиниці, а парцельована одиниця – до членів речення; 6) при парцеляції речення членується формально та семантично, а при приєднуванні розділення на частини тільки формальне, семантично ж ми маємо приєднування [16, с. 7].

Тезі Ю.В. Ваннікова про те, що приєднувальний зв'язок не пов'язаний з якоюсь певною структурою [10, с. 169, 183], ми можемо протиставити ПК, яку завдяки СЗ можна легко ідентифікувати в тексті й тим самим розвіяти сумніви відносно існування приєднувального зв'язку як окремого різновиду синтаксичного.

Окрім академіка Л.В. Щерби, на приєднувальну, а не роз'єднувальну функцію СЗ у тексті вказували й інші авторитети в мовознавстві. М.В. Ломоносов, порівнював їх з цвяхами та клеєм, без яких ідеї можуть „розвалитися” [28, с. 438], а В.В. Виноградов так наголошував на об'єднувальних властивостях СЗ на різних синтаксичних рівнях: „Сполучники – частки мовлення, які позначають логіко-граматичні відношення й зв'язки не тільки між однорідними словами й сполученнями в складі синтагми або речення, але й між групами слів, між синтагмами, реченнями, фразами в структурі

Что весь день и роковой вечер провел вместе с Жеребко. Что был свидетелем нелепой гибели товарища^{ПК} ... („Зеркало недели”).

Дослідники ПК із СЗ звернули увагу на той факт, що особливо ясно ця теза підтверджується у випадку, коли БВ і ПЧ одного комуніканта розриваються реплікою іншого або належать різним мовцям (оскільки комунікант може парцелювати тільки своє висловлення [18, с. 37]:

4. *‘I never notice much difference in views.’*

‘What do you mean?’

‘Because they are all alike. Because all that matters in them is distance and air.’^{ПК} (E.M. Forster).

5. *‘You are still...?’*

‘Where we started.’^{ПК} (J. Fowles).

У 4-му прикладі ПЧ (*Because they are all alike. Because all that matters in them is distance and air*) не є відповіддю на питання другого співбесідника (*What do you mean?*), яке можна вивести за межі діалогу, не змінюючи при цьому семантичного наповнення контексту. ПЧ тут явно продовжує попередню думку (БВ). ПЧ останнього прикладу (*Where we started*) також не може бути парцелятом, оскільки висловлення першого учасника діалогу обривається другим на півслові й ним же продовжується.

Наша вихідна концепція розглядання ПР полягає у тому, що, услід Е.А. Реферовській, ми виступаємо проти того, що „задумане спочатку ціле, ще не будучи оформленим словами, розділяється на окремі відрізки, частина яких міститься після крапки, по частковому закінченні висловлення” [33, с. 23] і підтримуємо думку про те, що „ПР ... покликане виражати особливості процесу спілкування, зокрема цілепокладання мовця, смисл його мовлення, його психічний стан тощо”, але не можемо погодитись з тим, що воно „... виникає тільки під час мовлення” [40, с. 256], оскільки не можна ділити те, чого ще нема, і мовець ще не знає, що він скаже у наступну мить: „...другий елемент з’являється у свідомості лише після першого або під час його висловлення” [42, с. 96]. Тому подальші повідомлення, як тільки виникають у мовця, надсилаються наведзгодін до попередніх, тобто приєднуються до них.

складних синтаксичних єдностей ... вводять їх у структуру більшого цілого як зв’язну єдність” [13, с. 552]. Далі він цитує А.М. Пешковського, який порівнював СЗ із „коромислом”, а, говорячи про „зчеплення речень”, наводить цитату О.О. Шахматова: „Сполучник має значення не сам по собі, а як виразник того або іншого сполучення, як словесне виявлення такого сполучення” (усі слова підкреслено нами. – В.Б.) [там же, с. 552-553]. І, нарешті, підкресливо, що навіть сама назва „сполучник” походить від латинського *conjunctio* (у буквальному перекладі – „зв’язок”, „поєднання”). Крім того, у всій без винятку навчальній літературі також дається визначення СЗ як службової частини мови, яка поєднує (підкреслено нами. – В.Б.) члени речення або предикативні центри речень. Звичайно, СЗ можуть виражати й відношення протиставлення (наприклад, сурядний *but* і підрядні в окремих випадках), але ми не можемо й у цьому разі стверджувати, що СЗ розчленовує висловлення, правомірно лише вести мову про мікроопозицію відношень між частинами складного речення або ПК. Анафоричність СЗ (яка є ознакою когезії тексту також не викликає суперечок серед граматистів) увійшла як до теоретичної літератури, так і до навчальної [4]. Тому, проаналізувавши різномовний фактичний матеріал багатьох дослідників, ми вважаємо, що значно частіше саме сполучникові ПК називають парцельованими одиницями, а не навпаки. До речі, навіть деякі синтаксисти, які ототожнюють парцеляцію й присднування, змушені визнати сполучниковий конектор маркером присднування [32, с. 7]. Неприйняття цієї думки приводить синтаксистів до суперечливих полярних висновків, пор.: „найбільше парцелятивів утворюється на основі складнопідрядних речень ...” [21, с. 12] і „Не парцелюються складнопідрядні реченнєві структури” [32, с. 18; 41, с. 19].

Оскільки ми розглядаємо тільки сполучникове присднування (ПК), виникає питання: чи може взагалі парцелят починатися зі СЗ? Наша відповідь – ні. Тільки ПЧ у ПК може починатися СЗ. Навіть якщо кілька компонентів у складі ПЧ знаходяться між собою в сурядних відношеннях, це не змінює граматичний профіль ПК і нема підстав називати її ПЧ парцелятами. Наприклад:

3. *Он явился в милицию через день после ночного инцидента и заявил, что и был тем вторым неизвестным, которого разыскивает милиция.*

Слід зазначити, що іноді буває дуже важко визначитись із дефінуванням другої, синсемантичної частини, оскільки „виділяються в цій сфері так звані гібриди ... параметри яких роздвоюються – то в бік парцеляції, то в бік приєднання ... без будь-якої переваги в одну з них” [34, с. 71]. Але, якщо їхні частини починаються СЗ, то це приєднані, а не відчленовані сегменти внаслідок притаманних цій формальній скрепі приєднувальних властивостей.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у визначенні критеріїв розрізнення безсполучникових ПК і ПР. Пошук має бути націлений на визначення саме нових критеріїв, оскільки, на відміну від сполучникових, безсполучникові ПК не мають формального маркера.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Акімова Г. Н. Новое в синтаксисе современного русского языка / Г. Н. Акімова. – М. : Высш. шк., 1990.
2. Бабайцева В. В. Синкретизм парцелированных и присоединенных субстантивных фрагментов текста / В. В. Бабайцева // Филологические науки. – 1997. – № 4.
3. Белошапкова В. А. Сложное предложение в современном русском языке : автореф. дис. на соискание научн. степени доктора филол. наук : спец. 10.02.01 „Русский язык” / В. А. Белошапкова. – М., 1970.
4. Беляев Ю. И. Синтаксис современного русского литературного языка / Ю. И. Беляев. – Херсон, 2003.
5. Богдан В. В. До питання про співвідношення парцеляції та приєднання / В. В. Богдан // Вісник Харківськ. нац. ун-ту. – 2000. – № 500.
6. Богдан В. В. Варіативність приєднувальних конструкцій і складних речень із підрядним зв'язком в сучасній англійській мові / В. В. Богдан // Динаміка наукових досліджень – ‘2005 : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2005. – Том 59.
7. Богдан В. В. Синтактика, семантика, прагматика англомовних приєднувальних конструкцій і складних речень з підрядним зв'язком : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 „Германські мови” / В. В. Богдан. – Х., 2006. – 242 с.
8. Валгина Н. С. Синтаксис современного русского языка / Н. С. Валгина. – М. : Высш. шк., 1991.
9. Ванников Ю. В. Синтаксис речи и синтаксические особенности русской речи / Ю. В. Ванников. – М. : Рус. язык, 1979.

Ми зовсім не відкидаємо ідею про існування ПР як мовленнєвого факту, але вважаємо, що спочатку висловлення завжди утворюється у вигляді приєднання, оскільки комуніканти напружено мислять й поступово додає щось нове до попереднього повідомлення або робить з нього висновок: „Безсумнівно, що хоча зовні парцеляція в багатьох випадках може виглядати як розчленування речення на частини, в основі її лежить приєднання елементів висловлення в результаті розвитку повідомлюваної думки” [14, с. 776]. І тільки потім, виходячи зі свого комунікативного завдання, маючи на руках (або ретельно обміркований у голові) готовий текст, відправник інформації в разі необхідності з певною метою членує текст свого повідомлення. У розмовній мові з цією метою використовується паузація та широкий діапазон видільної інтонації, у письмовій – різні розділові знаки. Наведемо приклади:

6. *I missed you all day for some reason. More than usual* (A. Mayor).

7. *SILVA: Mrs Meighan ... May I ask you something? Of a personal nature?* (T. Williams).

У 6-му прикладі всі частини висловлення мають найбільшу синтаксичну свободу, оскільки оформлені окремими реченнями. І справа не в тому, що вони легко зливаються в єдине речення, а в тому, що тут нема несподіваного додавання нової інформації. Думка вже була сформована на момент її проголошення, але мовець дає інформацію малими порціями з метою максимально акцентувати увагу слухача на кожній із них і тим самим підвищити вплив на нього свого повідомлення. 7-й приклад – дещо іншого плану. Як вказують дослідники функцій ПР, воно може служити засобом уповільнення дії [20, с. 23], коли, наприклад, мовець не впевнений, як висловити вже сформовану думку і напружено підбирає слова.

З урахуванням усього сказаного вище, під приєднанням слід розуміти і вид синтаксичного зв'язку, явище мови як системи, і засіб експресивного синтаксису, а під парцеляцією – спосіб організації речення (синтаксично єдиної одиниці) кількома комунікативними (фразами) у ході творчої роботи автора над словом [11, с. 99], а також засіб мовної експресії [1, с. 92], особливий стилістичний прийом, що дозволяє підсилити змістові й експресивні відтінки значень” [36, с. 310].

10. Ванников Ю. В. Существует ли присоединительная связь предложений? / Ю. В. Ванников // Тр. Ун-та дружбы народов : Литературоведение и языковедение. – 1965. – Т. 8. – Вып. 2.
11. Виноградов А. А. К вопросу о дифференциации явлений парцелляции и динамического присоединения / А. А. Виноградов // Вопросы языковедения, 1981. – № 3.
12. Виноградов В. В. Пушкин и русский литературный язык XIX века / В. В. Виноградов // Пушкин – родоначальник новой русской литературы. – М., Л., 1941.
13. Виноградов В. В. Русский язык (грамматическое учение о слове) / В. В. Виноградов. – М. : Высш. школа, 1972.
14. Гак В. Г. Теоретическая грамматика французского языка / В. Г. Гак. – М. : Добросвет, 2004.
15. Дмитренко В. А. Структура, семантика и функции союзных форм связи в смысловых миниатюрах в современном английском языке / В. А. Дмитренко // Вісник Харківськ. нац. ун-ту. – 2002. – № 572.
16. Дмитренко В. А. Структурно-семантические особенности и функции сложных предложений и присоединительных конструкций с сочинительной связью (на материале английских диалогических текстов) : автореф. дис. на соискание научн. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 „Германские языки” / В. А. Дмитренко. – Одесса, 1989.
17. Богдан В. В. Проблема присоединения в английском языке / В. А. Дмитренко, В. В. Богдан // Вісник Харківськ. держ. ун-ту. – 1999. – № 424.
18. Дмитренко В. А. Присоединительная конструкция в диахроническом аспекте / В. А. Дмитренко, Т. В. Захарова // Вестник Харьков. ун-та. – 1994. – Вып. 382.
19. Жайворонок В. В. Грамматична природа складноприсднувальних конструкцій усного літературного мовлення / В. В. Жайворонок // Мовознавство. – 1970.
20. Зверева Е. С. Функции парцелированных конструкций / Е. С. Зверева // Проблемы анализа текста: сборник научных статей. – Х. : ХГПУ, 1994.
21. Івкова Н. М. Фігури експресивного синтаксису в сучасній публіцистичній літературі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 „Українська мова” / Н. М. Івкова. – Х., 2007.
22. Князькин Ю. П. Присоединительные конструкции в мордовских языках : дис. на соискание научн. степени канд. филол. наук / Ю. П. Князькин. – Саранск, 2005.

23. Конохова Л. І. Явище парцеляції в мові сучасних засобів масової комунікації : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 „Українська мова” / Л. І. Конохова. – Львів, 1999.
24. Коцюбовська Г. А. Присднувальні конструкції : функціонально-текстовий аспект : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 „Українська мова” / Г. А. Коцюбовська. – Дніпропетровськ, 2002.
25. Коцюбовська Г. А. Присднувальні конструкції як ознака індивідуально-авторського стилю Олесь Гончара / Г. А. Коцюбовська // Вісник Дніпропетров. ун-ту. Мовознавство. – Вип. 9. – Дніпропетровськ : Вид-во Дніпропетров. ун-ту, 2003.
26. Литвиненко Е. В. Грамматическая сущность и природа явления парцелляции / Е. В. Литвиненко // Структурно-семантические взаимосвязи в синтаксисе романских языков. – Днепропетровск, 1982.
27. Литвиненко Е. В. Обособление и парцелляция как единый процесс осложнения структуры предложения-высказывания / Е. В. Литвиненко // Вестник Киев. ун-та. Сер. Романо-германская филология. – 1983. – Вып. 17.
28. Ломоносов М. В. Краткое руководство к красноречию / М. В. Ломоносов // Сочинения. – М., Л., 1961.
29. Максимов Л. Ю. Присоединение, парцелляция, текст / Л. Ю. Максимов // Русский язык в школе. – № 4. – 1996.
30. Попова И. А. Сложносочиненное предложение в современном русском языке / И. А. Попова // Вопросы синтаксиса современного русского языка. – М., 1950.
31. Прияткина А. Ф. К изучению присоединительных конструкций / А. Ф. Прияткина // Уч. зап. Дальневосточн. ун-та. – Вып. 5. – 1962.
32. Пустовар О. В. Номінативний і комунікативний аспекти парцеляції в сучасній німецькій мові : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 „Германські мови” / О. В. Пустовар. – Донецьк, 2006.
33. Реферовская Е. А. Лингвистические исследования структуры текста / Е. А. Реферовская. – Л. : Наука, 1983.
34. Ринберг В. Л. Конструкции связного текста в современном русском языке / В. Л. Ринберг. – Львов : Вища шк., 1987.
35. Ринберг В. Л. О приемах диалогизации авторской речи в произведениях В.И. Ленина / В. Л. Ринберг // Республиканский научно-метод. сб. – К., 1974.

36. Розенталь Д. Э., Теленкова М.А. Словарь-справочник лингвистических терминов. – М. : ООО „Издательство Астрель”, 2001.
37. Сковородников А. П. О соотношении понятия „парцелляция” и „присоединение” / А. П. Сковородников // Вопросы языкознания. – 1978. – № 1.
38. Цыганова К. Л. К вопросу о присоединении в современном сербохорватском языке / К. Л. Цыганова // Вестн. Ленингр. ун-та : История. Язык. Литература. – 1973. – № 2. – Вып. 1.
39. Чернобривец С. Г. Разграничение парцелляции и присоединения на семантико-синтаксическом уровне / С. Г. Чернобривец // Исследования по семантике : Сб. научн. стат. – Симферополь : СГУ, 1987.
40. Шевченко Л. Ю. Сучасна українська мова : Довідник / Шевченко Л. Ю., Різун В. В., Лисенко Ю. В.; за ред. О.Д. Писномаріва. – К. : Либідь, 1993.
41. Шевченко Т. В. Парцелляція в українському поетичному мовленні другої половини ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 „Українська мова” / Т. В. Шевченко. – Дніпропетровськ, 2007.
42. Щерба Л. В. О частях речи в русском языке / Л. В. Щерба // Избранные работы по русскому языку. – М. : Учпедгиз, 1957.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Forster E. M. A Room with a View / Forster E. M. – London : Penguin Books, 1976. – P. 168-169).
2. Fowles J. The Enigma / Fowles J. – N.Y. : A Signet Book, 1975. – P. 210.
3. Hall A. The Quiller Memorandum / Hall A. – London : Fontana, 1965. – P. 139.
4. Mayor Archer. The Disposable Man / Mayor Archer. – N.Y. : Warner Books, 1999. – P. 27.
5. Newsweek 4.02.2002. – P. 28.
6. Williams T. Baby Doll / Williams T. // Penguin Plays. – London : Penguin Books, 1968. – P. 58.
7. „Зеркало неделя”. – 16 сент. 2006. – № 35. – С. 6.

Андрій Кусяк
(Тернопіль)

ПАРЕНТЕТИЧНО РОЗШИРЕНІ ТЕКСТОВІ СЕГМЕНТИ В РОМАНІ ЕЛІАСА КАНЕТТІ „ЗАСЛІПЛЕННЯ”

Запропонована стаття присвячена парентезним конструкціям роману Еліаса Канетті „Засліплення”. Вказується на неоднорідність частотності появи парентетично розширених конструкцій у розділах твору, яка залежить від перспективного членування того чи іншого розділу. Наголошується на розмаїтості функціонального діапазону парантез: окрім модальної, вони виконують текстотворчу, ретардаційну й архітектонічну функції, структуруючи, таким чином, текст в одне поліфонічне ціле, що важливо для збереження цілісного образу теми в її рецесії.

Ключові слова: Еліас Канетті, роман „Засліплення”, парентеза, проспекція, ретроспекція, функції парантез: модальна, текстотворча, ретардаційна, архітектонічна.

The given article depicts the parenthetically extended structures in the novel by Elias Canetti „Blinding”. The article highlights the heterogeneity of the frequency of the use of parenthesis in the parts of the novel which depends on the prospective partitioning of a certain part. The article emphasizes the variety of the functional range of parenthesis. Besides the modal function they have a text-forming, a retarding and an architectonic function which thus compiles a text into a polyphonic body which is important for preservation of an integral image of the topic in its reception.

Keywords: Elias Canetti, the novel „Blinding”, parenthesis, prospection, retrospection, functions of parentheses: modal, text-forming, retarding, architectonic.

Наявність різних синтаксичних структур з різною синтаксичною семантикою для передачі логіки (судження, пропозиції) створює передумови для вибору потрібних одиниць та їх подальшої стилістичної спеціалізації, тобто закріплення за певним типом мовлення, з певним стилістичним значенням. Однією з таких структур, яка просте поширене, складне, ускладнене тощо) з уведеною в його будову так би мовити чужорідною одиницею – парентезною вставкою. Граматично незалежна від основного речення [2, с. 257] парентеза складає з ним „двошарову синтаксичну цілісність” [3, с. 80]. Обидва речення, поміщені у формальні рамки одного текстового